

سیدسجاد جلیلی از پروژه جمع آوری روایت‌های مردمی ایام الله شهادت حاج قاسم سلیمانی می‌گوید

خاطرات یک تشییع حماسی

۲

تولیت آستان قدس رضوی در مراسم بزرگداشت شهادت سردار سلیمانی در کرمان:

مکتب سلیمانی

مکتب نصح و

مردم‌داری است

تولیت آستان قدس رضوی مکتب شهید سلیمانی را مکتب نصح و دلسوزی برای مردم دانست و بر ضرورت ترویج و تبیین گفتمان شهید سلیمانی برای جامعه و نسل آینده تأکید کرد. حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مروی روز گذشته (۱۳ دی ماه) در «گردهمایی رهبران خدمت و مقاومت» که در مصلاي شهر کرمان برگزار شد، به تلاش‌های شهید سلیمانی در دفاع از اسلام و جامعه اسلامی اشاره کرد و گفت: شهید سلیمانی به گردن همه ما حق دارد و این قبیل مراسم‌ها و شرکت باشکوه در این محافل، حداقل دینی است که نسبت به آن بزرگوار ادا می‌کنیم ...

محمد خواجه سلیمانی - عکاس رضوی

ویژه فرهنگ و معارف رضوی
| سال دوم | ویژه نامه ۵۲۳ |

تکته‌ها / آیت الله فاطمی نیا
ازدحام تشییع
حاج قاسم به کدام
آیه قرآن برمی‌گردد؟

۲

روایت‌های مردمی از ایام شهادت سردار سلیمانی
خونی که همه ما را
به یکدیگر پیوند داد

۳

مروار نقش مسجد در شکل گیری شخصیت سردار دل‌ها
فرمانده فاتحی
که تکیه‌گاهش مسجد بود

۲

آیین گرامیداشت یاد سردار سلیمانی
در حرم مطهر رضوی بر گزار شد
فقط برای خدا

۴

رونمایی
سلیمانی عزیز

مجموعه‌ای از آثار ادبی و هنری مرتبط با سردار شهید حاج‌قاسم سلیمانی در یکصد و پنجاه و دومین برنامه سه‌شنبه‌های علمی و فرهنگی آستان قدس رضوی در موزه قرآن و هدایای رهبر معظم انقلاب حرم مطهر حضرت رضاع) معرفی و رونمایی شد.

این مراسم با رونمایی از کتاب «سلیمانی عزیز» (۱) و سه تابلو هنری صبح دیروز با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین سیدجلال حسینی؛ رئیس سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، سردار علی قاسمی؛ مشاور فرمانده سپاه امام رضاع) و جمعی از هنرمندان، مدیران و کارشناسان این سازمان در محل موزه قرآن و هدایای رهبر معظم انقلاب این آستان مقدس برگزار شد.

مهدی قربانی، محقق و نویسنده جلد دوم کتاب «سلیمانی عزیز» اظهار کرد: مکتب سلیمانی، مکتب «صدق» و «اخلاص» بود؛ چراکه سردار حاج‌قاسم سلیمانی تمام آنچه را که داشت در راه آرمان‌های اسلام و انقلاب هزینه کرد.

وی در خصوص جلد دوم کتاب «سلیمانی عزیز» بیان کرد: این کتاب با محوریت گذری بر زندگی و رزم سردار شهید حاج‌قاسم سلیمانی نوشته شده و مایه افتخارم است که در سالروز شهادت سردار در موزه حرم مطهر رضوی رونمایی می‌شود.

این نویسنده خاطرنشان کرد: خدا را شاکر هستم که جلد دوم این کتاب در مدت ۱۰ روز که از چاپ آن می‌گذرد به چاپ هفتم رسیده است. امیدوارم بتوانیم روایان خوبی برای فرهنگ ایشار و شهادت باشیم. همچنین در این مراسم تابلو کاشی هفت رنگ پرتره سردار سلیمانی اثر ابوالقاسم صادقی، هنرمند خراسانی که سه بار رنگ‌آمیزی و پخته شده و در برابر شرایط اقلیمی بسیار ماندگار است؛ اثری سیاه قلم از پرتره سردار سلیمانی در لباس خادمی حرم مطهر رضوی با لبخندی پدرا نه با عنوان «نوید شهادت» و تابلو پرتره سبهدی که از یک جهت تصویر سردار سلیمانی و از جهت دیگر تصویر ابومهدی المهندس در آن قابل مشاهده است و اثر علی‌اکبر نداف سلامی، عضو انجمن هنرهای تجسمی معاصر کشور با تکنیک اکریلیک روی حدود ۱۰۰قطعه چوب در ابعاد ۱۰۰ در ۷۰ سانتیمتر طراحی شده است، رونمایی شد. شایان ذکر است، در محل برگزاری این مراسم مجموعه‌ای از آثار با محوریت سردار قاسم سلیمانی به ویژه آثار اهدایی ایشان به موزه آستان قدس رضوی که در موزه قرآن و هدایای رهبر معظم انقلاب این آستان مقدس در معرض نمایش علاقه‌مندان قرار دارد و همچنین منتخبی از کتاب‌های موجود در کتابخانه مرکزی حرم مطهر رضوی با محوریت این سردار شهید در دو ویتترین مجزا معرفی شد.

درباره عتیق علی بن احمد طوسی؛ سیاستمدار هنرمند و واقف عصر صفوی

اطعام فقرا؛ اولویت موقوفه ۵۰۰ سال پیش

طور که اشاره کردیم، وقف‌نامه او قدیمی‌ترین وقف‌نامه موجود در آستان قدس رضوی است.

■ هنرمند واقف سیاستمدار

عتیق علی بن احمد در زمره هنرمندانی قرار داشت که در سیاست نیز تجربیات ذی‌قیمتی داشت. احمد منشی قمی، نویسنده «گلستان هنر»، عتیق علی را صاحب «منصب انشاء» و دبیری در دربار شاه اسماعیل صفوی معرفی می‌کند و می‌افزاید که وی خطی بسیار زیبا داشت و در این هنر، سرآمد روزگار خودش بود. احتمالاً این توانایی و البته هوش سیاسی خواجه عتیق علی که نوادگان، امروزه با نام خانوادگی «عتیقی» شهرت دارند، سبب شد وی در چنین مقامی قرار بگیرد. برخی

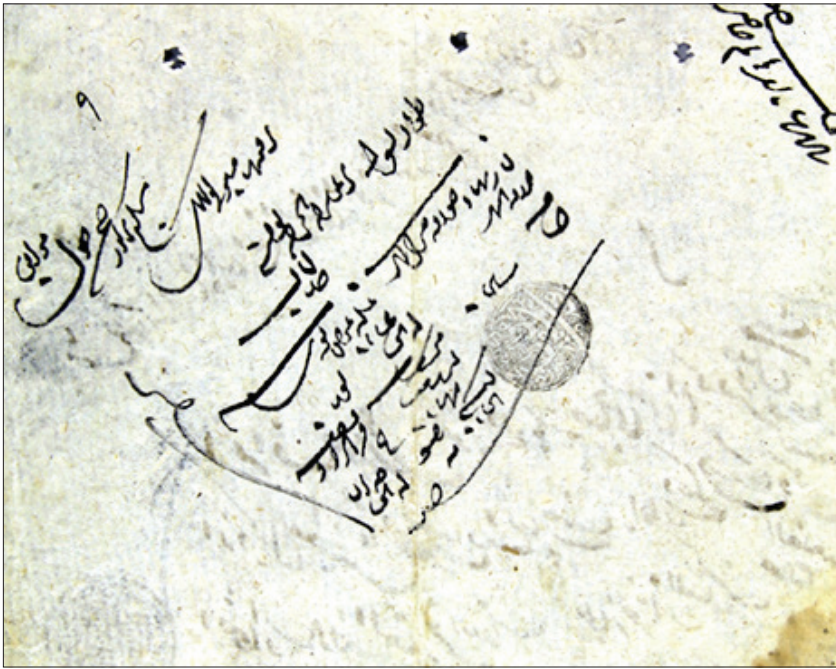
اردوبادی، وزیر شاه عباس یکم دانسته‌اند. شاید این اشتباه، اولاً به زادگاه مشترک آن‌ها و ثانیاً به نَسَب مشترکان مربوط باشد؛ هر دو آن‌ها از اعیان خواجه نصیرالدین طوسی هستند. اما تا جایی که می‌دانیم، این دو خط و ربطی با یکدیگر ندارند و پدر حاتم‌بیگ نیز، ملک بهرام، کلانتر اردویاد بوده است. بگذریم؛ از محتوای وقف‌نامه عتیق علی طوسی و اینکه وی «اطعام فقرا و مساکین» را در زمره «مصالح روضه منوره» ذکر می‌کند، می‌توان دریافت موضوع اهتمام به رفح نیاز محرومان که امروزه جزو جدی‌ترین سرفصل‌های فعالیت آستان قدس رضوی است، از دیرباز مورد توجه واقفان و متولیان امر بوده است و برخلاف تصور رایج، واقفان پیش از تمرکز بر امور عمومی مانند

محمدحسین نیکبخت

همان طور که پیش از این هم در «رواق» گفته‌ایم، با شروع فرمانروایی صفویه بر ایران، شرایط فرهنگی و اجتماعی هم تغییر اساسی کرد. رسمی شدن مذهب تشیع و یکپارچه شدن کشور از نظر سیاسی و حاکمیتی موجب برقراری امنیت در حوزه‌های گوناگون شد؛ شرایط اقتصادی روند رو به رشدی را آغاز کرد و ساختارهای اجتماعی به شکلی مؤثر، فعال شدند. مجموع این عوامل، شرایط را برای رونق برخی سنت‌های دینی و ملی مساعد کرد که وقف، یکی از آن‌ها بود. در مشهد به عنوان شهری مذهبی، موقوفات نقش مهمی در مدیریت اقتصادی ایفا می‌کردند. هر چند توسعه موقوفات از دوره تیموری و با ساخته شدن مسجد جامع گوهرشاد به دستور گوهرشاد خاتون، نقطه اوج خود را تجربه کرد، اما بی‌تردید این عهد صفوی بود که پس از رکود ناشی از استیلای ازبکان بر خراسان، دوباره عرصه را برای دلگرمی واقفان و ورود آن‌ها به عرصه وقف فراهم کرد و در این بین، رجال وابسته به دربار صفوی با پیشقدم شدن در این عرصه، دیگران را به مشارکت در سنت حسنه وقف تشویق کردند. یکی از این بزرگان، عتیق علی بن احمد طوسی بود که اتفاقاً قدیمی‌ترین وقف‌نامه موجود در آستان قدس رضوی نیز به وی تعلق دارد.

■ شرحی بر یک وقف‌نامه

«کاتب الحروف... عتیق علی بن احمد... در ایام ملازمت در آن آستان آسمان ارکان، رقبات، مزارع و قنوت را که مالک و متصرف بوده، وقف کرده‌ام بر مصالح روضه منوره و منافع آن را اول به عمارت رقبات... و بعد از آن به اطعام فقرا و مساکین... حسب الصلاح متولی آنجا دهند». این جملات، فرازهایی از وقف‌نامه عتیق علی بن احمد طوسی است که برخلاف آنچه در نامش آمده است، زاده طوس نیست. عتیق علی در «اردویاد» جایی در جمهوری خودمختار نخجوان امروزی و شمال رود تاریخی آرس به دنیا آمد. برخی به اشتباه، عتیق علی طوسی را پدر یا عموی حاتم‌بیگ

مورخان معتقدند او نخستین متولی آستان قدس رضوی بوده است؛ موضوعی که البته تردیدهایی درباره آن وجود دارد. خواجه عتیق علی در دوران حیاتش برای خود مقبره‌ای در محل مدرسه بالاسر حرم مطهر رضوی بنا کرد. سال درگذشت وی معلوم نیست.

تأسیس و توسعه مدارس، به این وظیفه شرعی و انسانی توجه داشتند و چه نیکوست اگر این روند در عهد ما نیز همچنان برقرار، پایدار و مورد توجه واقفان باقی بماند. این واقف بزرگ در سال ۹۳۱قمری/ ۹۰۴شمسی، ۲۱ مورد از املاک خود را وقف کرد و همان

عکس‌ها خودشان روضه‌اند. روضه شلوغ. روضه بی‌پایان. زن و مرد و پیر و جوان صورتشان خیس است. معلوم است توی شوک‌اند. توی دی ماه فرودگاه بغداد و انگشت عتیق. توی شوک آرام کردن بچه‌های شهدا. شوک زمستانی که جای برف، خون می‌بارد سر شهر. «کرمان، فخر، روستازاده، داعش، کهنه سرباز، سپهبد»... این‌ها ماهی‌های تنگ سَرم هستند که برای خودشان می‌گردند و می‌گردند. نشستام به تماشای صدها عکس که ردپای حاج‌قاسم تویشان غوغا

سردار سلیمانی. عکس‌ها، تک تکشان خوبند و حرف دارند برای گفتن. حس‌ها قابل استنباطند. مخاطب کادربندی نو می‌بیند. هر قابی، ماجرا و قصه خودش را دارد و آن گُنه درخشان در اکثر آثار هست. خسته نمی‌شوم از دیدن تعداد بیشتر و حظ می‌برم از دوربینی که دست هنرمندان فهیم است. دوستان عکاسی که استادانه مضامین عشق و ارادت و معرفت را توی شات‌ها جا می‌دهند و دامنه ژرف سوژه را درک می‌کنند. فایل فایل انگار فلش‌یک است به سه سال پیش. به ساعات ابتدایی شهادت فرمانده.

رقیه توسلی چند تا کلمه توی سرم هی می‌چرخند. عین ماهی قرمزهای توی تنگ. دارم به آهنگ بی‌کلامی گوش می‌دهم که وسطش صدای سوختن هیزم دارد، سنتور و پیانو و تار هم به گمانم. هدیه‌است یک‌چورهایی. رقیقی زحمت فورواردش را کشیده و نوشته؛ گشوف و شهود دارد. گوش کن.

از دیروز صد مرتبه بلکه بیشتر با این موسیقی سر کردم. آرام است و سوز قشنگی دارد. می‌خورد به کلمات مغزم. به حالی که دارم. به کاری که می‌کنم. چه کار؟ انتخاب آثار عکاسان رسانه برای برپایی نمایشگاه

نیمکت زندگی

داغی که سرد نمی‌شود

سارا صالحی | سردار مجید ایافت از قهرمانان میادین جهاد و حماسه از دفاع مقدس تا جبهه مقاومت در سوریه است و کوله‌باری از خاطرات تلخ و شیرین به طول یک عمر از آن روزها دارد. در گفت‌وگویی کوتاه بخشی از خاطراتش را مرور کرده‌ایم: «سال ۶۱ زمانی که سردار سلیمانی تازه تیپ ۴۱ ثارالله(ع) را تشکیل داده بود، مأموریت‌های خطیر و حساس را به او و نیروهایش می‌سپردند. من نیز در تیپ شهدا به فرماندهی شهید کاوه مشغول خدمت بودم و گاهی در برخی عملیات‌ها هم‌رم ایشان بودم. در منطقه عملیاتی ماووت در شمال غرب کوهستان‌های سر به فلک کشیده و پوشیده از برف همراه با پوشش جنگلی استان سلیمانیه عراق، نیروهای سپاه می‌خواستند برای انجام عملیات کربلای ۱۰ در بهار سال ۶۶، از رودخانه‌ای بزرگ بگذرند ولی عبور با تجهیزات کامل ممکن نبود. تیپ ما با لباس‌های کردی و ادوات سبکی که روی تعدادی قاطر سوار بود، به راحتی در حال گذر از روی رود بودیم که دیدیم گردان پرچم سردار سلیمانی با ادوات و تجهیزات سنگین نظامی از تانک و نفربر زره‌پوش و خودروهای زرهی هم قصد عبور دارند. با اینکه به مشکل بزرگی برخورد بود، با همان جاذبه و لبخند همیشگی رو کرد به من و هم‌زمانم و گفت: شما قاطرهاتون رو با تانک‌های من عوض می‌کنین؟ هر تانک را با ۱۰ قاطر عوض می‌کنم... همه ما زدیم زیر خنده».